

Stanisław Ormanty

"Jezus i Jego uczniowie : model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka", Stanisław Hareźga, Lublin 2006 : [recenzja]

Collectanea Theologica 78/4, 204-207

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Stanisław HAREŹGA, *Jezus i Jego uczniowie. Model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006.

Do polskiej bibliografii biblijnej dołączyła znakomita monografia, której autorem jest znany przemyski biblista ks. Stanisław Harężga. Publikacja składa się z ośmiu rozdziałów, opatrzonych wprowadzeniem i krótkim podsumowaniem. Całość poprzedzona jest obszernym wstępem, wyjaśniającym cel, metodę oraz konstrukcję pracy. Czytelnik otrzymuje szkic orientacyjny o osobie Jezusa jako formatora, otoczonego uprzywilejowaną grupą uczniów, wyraźnie odróżnioną od tłumu oraz kręgu towarzyszących Mu osób. Tak wyłania się dynamika bogatej formacyjnej relacji: Jezus i uczniowie.

Przedmiot i cel dysertacji wymaga zastosowania odpowiedniej metody w interpretacji tekstu Markowej Ewangelii. W analizie literackiego obrazu relacji Jezus – uczniowie St. Harężga posłużył się metodą narracyjną, która zrodziła się w ramach krytyki literackiej i synchronicznego ujęcia tekstu biblijnego. We współczesnej biblistyce nabiera ona szerokiego zastosowania, obok strukturalizmu i semiotyki oraz metody retorycznej. To metodologiczne przesunięcie wynika z niedomogów i braków metody historyczno-krytycznej, pozwalając model formacji uczniów. Autorowi głęboko leży na sercu proforystyka biblijna, a także jej status i miejsce w teologii, z tego wynika kompetentny i rzetelny sposób posługiwanie się metodą narracyjną. (Trzeba tu wspomnieć znakomity wykład St. Harężgi na 46. Sympozjum Biblistów Polskich we Wrocławiu, 16-18 IX 2008). Posługując się nią w analizie literackiego obrazu relacji Jezus – uczniowie – modelu wzajemnego oddziaływania – interakcji, wykorzystywał również metodę historii redakcji. Ponieważ metoda narracyjna analizuje kształt tekstu, jaki jest rezultatem kompozycji redakcyjnej ewangelisty, obie metody stosowane jednocześnie przez autora lepiej przybliżają nam przesłanie tekstu.

W rozdziale I autor omawia propozycję formacyjnej drogi z Jezusem (Mk 1, 1-15), w której dominuje programowy apel Jezusa: „Nawracajcie się i wiercie w Ewangelię”. Chodzi o takie nawrócenie, które będzie odpowiedzią na usłyszaną Ewangelię, przeżyta w łączności z wiarą. Nawrócenie jawi się nie jako warunek dla wiary czy też zwyczajna jej konsekwencja, ale wiara w czynie. Autor wyraźnie podkreśla bardzo cenne sugestie, że nigdy nie jest tak, by nawrócenie pozostawało bez związku z wiarą; a wiara z kolei nigdy nie jest tak czysta, by nie było potrzeby nawrócenia. Nawrócenie nigdy nie jest celem samym w sobie, lecz koniecznym krokiem do osiągnięcia wiary, która jednocześnie daje możliwość weryfikacji życia i nawrócenia. Uczeń Jezusa zapraszany jest, by na drodze powołania zachować postawę nawrócenia i wiary.

W rozdziale II St. Hareźga rozważa kolejny etap w formacji uczniów: od powołania do wspólnoty życia z Jezusem (Mk 1,16 – 3,6). Powołanie pierwszych uczniów wprowadza ich w doświadczenie nowego sposobu życia i postępowania, co ujawnia się na tle kontrowersji i sporów z przedstawicielami Izraela. Powołani uczą się bycia Chrystusowymi uczniami w podejściu i relacji do ludzi; oraz w sposobie pełnienia woli Bożej. Właśnie ich nowy styl życia staje się wyrzutem dla wszystkich żyjących inaczej. Nic przeto dziwnego, że wokół Jezusa i Jego uczniów rozwija się opozycja z programową wrogością aż do podjęcia decyzji zabicia Jezusa. W takiej sytuacji uczniowie muszą jeszcze bardziej przyłgnąć do swojego Mistrza, tworząc Jego nową rodzinę; jest to rodzina eklezjalna.

Nowej eklezjalnej rodzinie zapoczątkowanej przez Jezusa i skupionej wokół Jego osoby autor poświęca III rozdział. Kolejny etap w procesie formacji uczniów odznacza się proeklezjalnym charakterem. Znakiem tego jest ustanowienie grupy Dwunastu, która staje się znakiem i fundamentem nowej wspólnoty ludu Bożego. Zadanie „bycia z Jezusem” zostaje potwierdzone w Jego nowej, eschatologicznej rodzinie. W relacji do nauczającego Jezusa, w obrębie Jego mesjańsko-eklezjalnej rodziny, wszystko zależy od sposobu i miary słuchania, które prowadzi do posiadania tajemnicy królestwa Bożego. Nic dziwnego, że kilka razy powtarzają się słowa Jezusa dotyczące odpowiedzialnego słuchania: „Uważajcie, jak słuchacie”.

Sedno IV rozdziału stanowi poznawanie mesjańskiej misji Jezusa (Mk 6,6b – 8,26). Nowym etapem w formacji uczniów był fakt negatywnej postawy rodaków wobec osoby Jezusa (Mk 6,1-6a). Początkiem owego nowego etapu jest rozesłanie Dwunastu na misję po Galilei. Tym samym stanowią one znak i fundament nowego, eschatologicznego Izraela. To znak i zapowiedź popaschalnej misji nowego ludu Bożego, która przekracza granice Izraela, obejmując także narody pogańskie. Przez ukazanie galilejskiej działalności Jezusa, podkreślony został cel wprowadzenia uczniów w zrozumienie i doświadczenie uniwersalnego charakteru mesjańskiej misji Jezusa, który przez powyższe sposoby usiłował otworzyć im oczy i uczynić zdolnymi do postrzegania świata w nowy sposób; tzn. aby czuli się zintegrowani ze wszystkimi ludźmi w mesjańskiej wspólnocie Ludu Bożego.

Treścią V rozdziału jest droga Jezusa – Syna człowieczego i naśladowanie Go przez uczniów (Mk 8,27 – 10,52). Trzykrotne zapowiedzi męki, śmierci i zmartwychwstania, skierowane są tylko do uczniów. Po każdej zapowiedzi męki, śmierci i zmartwychwstania uczniowie ujawniają opór i niezrozumienie. Taka postawa uczniów skłania Go do podjęcia dodatkowego nauczania nie tylko na temat konieczności i zbawczych skutków daru swego życia, ale także znaczenia i konsekwencji odnośnie do uczniów Jezusa. Wyłania się tutaj mo-

tyw drogi Jezusa razem z uczniami. Od wyznania Piotra pod Cezareą Filipową „być z Jezusem” znaczy iść z Nim ku Jerozolimie. Taka właśnie droga wpisana jest w plany Boga i właśnie na niej ma się dopełnić prawda o Mesjaszu. Przykład z niewidomym Bartymeuszem ma pobudzić uczniów do większej wiary i ufności wobec Mistrza wobec rzeczywistości niezrozumienia i cierpienia.

W VI rozdziale widzimy Jezusa jako „żywą świątynię” spotkania uczniów Bogiem (Mk 11,1 – 13,37). Tłem tej sekcji są perykopy o uroczystym wjeździe do Miasta Świętego i wkroczeniu do świątyni. Bezpośrednimi świadkami i adresatami Jezusowej działalności pozostają uczniowie, którzy otrzymują ostatnie pouczenie formacyjne przed męką Mistrza. Jezus jawi się im jako pouczający nauczyciel w kontekście zbawczego cierpienia. Ten etap jerozolimskiej formacji ma ich doprowadzić do zrozumienia istoty prawdziwego kultu Bożego. Wspólnota, którą tworzą uczniowie (i będą ją poszerzać), dzięki wierze w Boga, modlitwie i przebaczeniu, winna stać się miejscem prawdziwego kultu Bożego.

Przedostatni, VII rozdział, przedstawia Paschę Jezusa jako źródło odnowionej wspólnoty uczniów (Mk 14,1 – 16,8). Misterium paschalne w ujęciu ewangelisty Marka odgrywa szkolną rolę w formacji uczniów. Wyraźnie zaznaczając się troska Jezusa o jak najgłębszy związek i komuniję z nimi. Kobiety wypełniły zleconą im misję paschalną wobec uczniów; nastąpiło ich spotkanie ze zmartwychwstałym Jezusem w Galilei. Zakończył się proces formacji uczniów „na rybaków ludzi”. Pascha Jezusa stała się dla nich ostatecznym potwierdzeniem Jego mesjańskiej drogi i synowskiej relacji do Boga Ojca. Tym samym otwarła się nowa relacja z ich Mistrzem jako zmartwychwstałym Panem i proces pójścia za Nim w popaschalnej wspólnocie uczniów.

Ostatni rozdział eksponuje Markowy model chrześcijańskiej formacji. Jezus to jedyny formator swoich uczniów. Nikt tak jak On nie zna i rozumie rzeczywistości, dlatego nikt poza Nim nie przekaze Bożego zrozumienia rzeczywistości. Czytelnik, który usiłuje zostać uczniem Jezusa, z łatwością może się uczyć prawdziwej i normatywnej relacji z Bogiem. Drogą ku temu pozostaje wejście w intymną, osobową relację z Jezusem w ramach proponowanego przez Niego modelu uczniostwa. Tylko w takiej wspólnocie życia w pełnym świetle objawia się tożsamość i formacyjna kontemplacja Jezusa, co pokazuje ewangelista Marek poprzez różne formy i metody jego oddziaływania, a szczególnie nauczanie i czynienie cudów. Uczeń – chrześcijanin stopniowo i z oporami naśladuje Mistrza; doświadcza, swojej niewiary i słabości. Na tej drodze towarzyszy mu wspólnota eklezjalna; czyli wspólnota braci i siostr w wierze, której towarzyszy światło i moc Jezusowej Paschy. Uczeń Jezusa jest świadomy, że otaczają-

cy go świat jest obcy i wrogi Kościołowi. Te elementy składają się na Markowy model chrześcijańskiej formacji.

St. Hareźga posługuje się językiem komunikatywnym, i nie boi się konfrontacji z trudnymi kwestiami. A przystępny język – to domena wielkich pisarzy, którzy potrafia pisać o sprawach złożonych i trudnych w prosty sposób. Lektura książki pozwala wnikliwie spojrzeć na głęboki temat formacji uczniów, a tak mało przecież zauważany i podkreślany przy analizie literacko-teologicznej Ewangelii wg św. Marka. Aby temat formacji uczniów tak przedstawić, jak uczynił to St. Hareźga, niezbędny jest zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym dobry warsztat naukowy, znajomość tematu oraz zastosowanie właściwej metody. Autor wykazał się niezwykłą pracowitością i znajomością omawianej problematyki, oraz ujawnił niezwykły zmysł syntezy, selekcionując prawidłowo obfity materiał bibliograficzny i kompletując go w logiczną całość. Zakres wykorzystanych źródeł i literatury przedmiotu jest bardzo bogaty (liczy 28 stron), co świadczy o solidnej kwerendzie naukowej.

Polska bibliistyka nie obfitowała, jak dotąd, w tego rodzaju opracowania. Tym bardziej pracę tę należy powitać z radością, bowiem przyczynia się do rozwoju badań nad strukturą literacko-teologiczną drugiej Ewangelii kanonicznej. Książka, mająca cechy znakomitej monografii, zasługuje na uwagę i zainteresowanie nie tylko naukowych badaczy tej tematyki, lecz każdego, kto pragnie pogłębić swoją tożsamość bycia uczniem Jezusa.

Stanisław Ormanty TChr, Poznań

Trygve N.D. METTINGER, *The Eden Narrative. A Literary and Religio-Historical Study of Genesis 2-3*, Eisenbrauns, Winona Lake (Indiana) 2007, ss. XVII + 165.

Trygve N.D. Mettinger, zasłużony dla badań nad Biblią Hebrajską emerytowany profesor Uniwersytetu w Lund, jest autorem interesującej monografii, którą tu omawiamy.

Podstawowe kwestie zawarte we wstępie, który stanowi zarazem pierwszy rozdział introdukcji, to ustalenie metodologii przeprowadzonych aktualnie badań oraz prezentacja opinii dotyczących liczby drzew wymienianych w Rdz 2–3. Autor stawia sobie dwa podstawowe pytania, na które próbuje odpowiedzieć: co jest zasadniczym tematem Rdz 2,4–3,24 oraz w jaki sposób poeta biblijny (*the poet*, s. 1) ukształtował istniejące wcześniej teksty, i co zmiany, których dokonał, mówią o nim samym. W rozdziale wstępnym Mettinger omawia szerzej postawione problemy, odnosząc się do istniejących już opracowań na-